

Motion till riksdagen 2005/06:Kr306

av Peter Pedersen m.fl. (v)

Skolbibliotek

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör uppdra åt Skolverket att i samråd med Kulturrådet ansvara för att främja, följa och utvärdera skolbiblioteksverksamheten.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att även förskolans behov av bibliotek bör tillgodoses i lagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kulturrådet bör ges i uppdrag att ta fram statistik över tillgången till barnlitteratur i förskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör överväga att flytta paragrafen om skolbibliotek från bibliotekslagen till skollagen och samtidigt införa kriterier för vad som är ett skolbibliotek.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i andra hand, om yrkande avslås, Skolverket och Högskoleverket bör få i uppdrag att se till att skollära utbildning kompletteras vad gäller skolbibliotekets funktion och ändamål.¹

¹Yrkandena 5 och 6 hänvisade till UbU.

Fel! Okänt namn på

2 Bakgrund

Enligt bibliotekslagen skall det inom grundskolan och gymnasieskolan finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevnas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Det handlar alltså inte enbart eller ens i första hand om behovet av utbildningsmaterial utan minst lika mycket om att stimulera elevernas läsinträsse. Där stadgas också att det är kommunerna som ansvarar för skolbiblioteksverksamheten. Biblioteken skall dessutom ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter, bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska, och de skall göra detta i former som är särskilt anpassade till dessa gruppers behov. Biblioteken skall erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till barns och ungdomars behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Till skillnad från vad som gäller för folkbibliotek finns ingen grundläggande definition av vad ett skolbibliotek är. Det kan vara alltifrån ett välutrustat sedvanligt bibliotek med pedagogiskt utbildad personal, till en bokbuss som kommer till skolan var fjärde vecka eller några undanskymda bokhyllor i ett uppehållsrum. Lagtexten anger att det skall finnas lämpligt fördelade skolbibliotek, men inte vad dessa skall innehålla eller hur de skall vara beskaftade. Läroplanen, som anger att skolbiblioteken kan vara ett redskap bland andra för att utforma en god inlärningsmiljö, uttrycker mål för undervisningen men innehåller inga preciseringar om bibliotekens funktion.

Det är skolledningens ansvar att se till att det finns bibliotek i enlighet med bibliotekslagens krav.

I budgetpropositionen för 2006 talas det på flera ställen om skolbibliotekens stora betydelse. Det gläder oss i Vänsterpartiet men gör oss inte övertygade om att kommunerna därmed kommer att satsa mer resurser på skolbiblioteken.

2.1 Så bör ett skolbibliotek se ut

Vänsterpartiets utgångspunkt är att det är elevernas behov som skall stå i centrum vid utformningen av skolbiblioteket. Biblioteket är inte enbart ett verktyg för att förbättra elevernas läsförmåga och deras förmåga att ta till sig olika skolkunskaper. Det handlar lika mycket om att ge eleverna möjlighet att möta skönlitteraturen på sina egna villkor. Skolbibliotekens roll och uppgifter måste förtydligas och lyftas fram. Det krävs en tydlig definition på vad som får kallas ett skolbibliotek. Skolbiblioteken bör ha en egen rubrik i lagen och regleras med tillgänglighet, kvalitet, öppettider, personalkrav m.m., ungefär som man i den finländska kulturlagen och biblioteksförordningen preciserar kraven på de allmänna biblioteken.

Enligt Vänsterpartiets åsikt bör ett skolbibliotek:

- hållas öppet hela dagen
- ligga i anslutning till själva skolan

Fel! Okänt namn på

- ha biblioteksutbildad personal som är integrerad i skolans pedagogiska arbete
- ha en tillräckligt stor budget för inköp av alla böcker eleverna behöver och har lust att läsa
- ha personal som är väl insatt i all nyutkommen litteratur och kan förmedla detta till lärare och elever
- ha som mål att personalen alltid ska ha tid att hitta just den rätta boken till varje elev
- stimulera eleverna att läsa genom bokpresentationer och boksamtal i större och mindre grupper
- vara en plats där eleverna själva samlar och visar upp sina bästa boktips i form av utställningar och bokrecensioner
- ha bokutställningar på olika teman som inspirerar till nya lån
- ha i ständig åtanke att stimulera såväl flickors som pojkars läsande samt att uppmärksamma de könsroller som böckerna redovisar

Detta kan tyckas vara en utopi, och givetvis kan man behöva ta hänsyn till variationer vad gäller geografiskt läge och skolstorlek. Men visioner och ambitioner behövs!

2.2 Skolverkets och kulturrådets ansvar

Skolverket är den statliga myndighet som har ansvar för barnomsorg och grundläggande utbildning. Som läget är i dag är det oklart om skolbiblioteket ingår i det ansvaret.

Det finns inte någon uttalad samordning mellan Statens kulturråd och Skolverket när det gäller skolbiblioteken. Det enda formella uppdrag Kulturrådet har i förhållande till skolbiblioteken är att ansvara för statistiken. Trots den här bristen på formellt ansvar så aktualiseras ändå skolbiblioteksfrågan hos Kulturrådet i och med att det ansvarar för folkbiblioteken.

Ingen myndighet har ännu fått i uppdrag att som tillsynsmyndighet kontrollera att lagparagrafen om skolbibliotek följs, och det är oklart vilka sanktioner som eventuellt kan tillämpas mot det bibliotek eller den kommun som bryter mot lagen.

Vänsterpartiet anser att regeringen bör uppdra åt Skolverket att i samråd med Kulturrådet ansvara för att främja, följa och utvärdera skolbiblioteksverksamheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.3 Förskolan

Kravet på skolbibliotek gäller inte förskolan. Det kan möjligen ha varit förstabeligt så länge som skolbiblioteken definierades enbart som instrument för rent pedagogiska ambitioner och så länge som förskolan inte omfattades av principen om det livslånga lärandet. I dag är läget ett annat. Förskolans uppgift är mycket vidare än att bara omfatta det rena lärandet. Vi vet i dag vilken

Fel! Okänt namn på

betydelse det har även för de mycket små barnen, deras kreativitet och fantasi, och i förlängningen för deras framtida möjligheter i samhället, att de kommer i kontakt med böcker och litteratur på ett tidigt stadium, långt innan de själva kan läsa.

Eftersom vi vet att könsrollen formas från första dagen i ett barns liv och att pojkar senare i livet genomsnittligt läser mindre litteratur än flickor, är det viktigt att uppmärksamma att pojkar och flickor i förskolan får likvärdig stimulans när det gäller bokprat och bokläsning och att personalen är medveten om de könsroller som böckerna redovisar och är beredd att hantera detta tillsammans med barnen.

Vänsterpartiet menar att nuvarande ordning inte beaktar förskolebarnens behov av litteratur. Det räcker inte med att enbart hänvisa till folkbibliotekens barnboksavdelningar, när sådana oftast saknas i närheten av den förskola där barnen går och när personalen på förskolorna bara undantagsvis, om över huvud taget, hinner med att gå med barnen till biblioteket. Givetvis kan ett förskolebibliotek, liksom ett skolbibliotek, ta in böcker från folkbiblioteket om det finns god tillgång till lämpliga böcker och ett gott samarbete. Men ansvaret för förskolebarnens ständiga tillgång till böcker, och löpande förnyade bokbestånd, måste ligga på förskolans ledning, inte på den enskilda förskolläraren.

Vänsterpartiet anser att även förskolans behov av bibliotek bör tillgodoses i lagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Dessutom bör Kulturrådet ges i uppdrag att ta fram statistik över tillgången till barnlitteratur i förskolan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2.4 Skolledarens roll

Det är av mycket stor vikt att skolledaren känner till bibliotekslagens skrivning om skolbibliotek. De skolor som har bra bibliotek har ofta skolledare som varit pådrivande, och då spelar det mindre roll om skolan är stor eller liten, vilket stadium det gäller eller om det är ett skolbibliotek som är integrerat med folkbiblioteket.

Det har faktiskt ibland visat sig att skolledare inte känt till bibliotekslagens krav på skolbibliotek. För att få genomslag i skolans värld borde bestämmelserna om skolbibliotek troligen finnas med i skollagen. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör överväga att flytta paragrafen om skolbibliotek från bibliotekslagen till skollagen och samtidigt införa kriterier för vad ett skolbibliotek är. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I andra hand, om detta yrkande faller, anser vi att Skolverket och Högskoleverket bör få i uppdrag att se till att skolledarnas utbildning kompletteras vad gäller skolbibliotekets funktion och ändamål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2005

Peter Pedersen (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Tasso Stafilidis (v)

Britt-Marie Danestig (v)

Mats Einarsson (v)

Rolf Olsson (v)

Alice Åström (v)